

gran satisfacció seva, que, amb punts de vista potser diferents, la seva obra confirma la d'illustres predecessors seus, arqueòlegs i lingüistes, entre els quals esmenta Manuel Gómez Moreno, que desxifrà, amb intuïció, es pot dir, l'alfabet indígena hispànic.

Segueixen catorze treballs, amb la menció, sota cada títol, del lloc on foren publicats en llur versió primitiva, cosa que ha de permetre, no sols de facilitar les referències, com diu el mateix Tovar, sinó també de veure què ha estat reformat en les versions actuals. Hi retrobem estudis de conjunt sobre els moviments de pobles primitius de la Península (*Sobre la fijación de las invasiones indoeuropeas en España*, 96-118; *Pre-Indoeuropeans, pre-Celts, and Celts in the Hispanic Peninsula*, 194-210), o bé sobre aspectes concrets d'onomàstica, explicables per diverses sedimentacions o contactes amb aquells pobles (*Sobre la estirpe de Séneca*, 148-153; *Sobre los nombres de Divinidades del Oeste peninsular*, 184-193), estudis sobre celtibèric (*Las inscripciones ibéricas y las lenguas de los celtiberos*, 21-60; *Über das Keltiberische und die anderen alten Sprachen Spaniens*, 119-126; *El bronce de Luzaga y las téseras de hospitalidad latinas y celtibéricas*, 163-183), l'ibèric (Ibérico «eban» 'piedra', 61-66), el basc, considerat sobretot en si mateix (*Los signos silábicos ibéricos y las permutaciones del vascuence*, 17-20; *Etimología de 'vascos'*, 82-89; *Una explicación del sufijo vasco «-en»*, 90-95), o en relació amb altres llengües peninsulars o més generals (*Sobre el vasco y el celta*, 67-81; *A propósito del vasco «mando y beltz»*, y *los nombres de Indibil y Mandonio*, 154-167), i finalment el seu conegut article sobre influències d'hàbits articulatoris pre-romans sobre la sonorització de sordes intervocàliques (*La sonorización y caída de las intervocálicas y los estratos indoeuropeos en Hispania*, 127-147). Segueixen unes addicions (211-216) sobre punts concrets dels estudis precedents.

En la introducció Tovar assenyala als romanistes, una vegada més, el perill de seguir emprant el concepte de *substrat ibèric*, cosa que raona acomplidament. La llista d'abreviatures bibliogràfiques ens fa veure el nombre de publicacions en què recolzen els sòlids treballs de l'autor. A la fi, uns índexs de fonts epigràfiques (217-224) i de mots estudiats (225-243), completen aquesta refosa d'estudis, publicada tan oportunament.

A. M. BADIA i MARGARIT

Synonimes romans de l'interrogatif «qualis», par BERTIL MALER. Stockholm, [Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB, Uppsala], 1949. 124 pàgs. («Studia Romanica Holmensia», II.)

El treball del Sr. Bertil Maler sobre els sinònims de *qualis*, ben concebut i harmònicament desenrotllat, amb abundant informació sobre totes les llengües romàniques — exempt, per tant, del defecte d'algunes tesis doctorals que teòricament comprenen tot l'àmbit romànic, però de fet es basen en el francès i l'italià —, és una contribució seriosa i fonamental a l'estudi dels interrogatius romànics.

En el capítol I l'erudit suec estudia els sentits de *qualis* i adjectius interrogatius afins en les llengües romàniques (fr. *quel*; it. *quale*, *che*; cast. *cual*, *qué*; port. *qual*, *que*; rom. *care*, *ce*; prov. *qual*; reto-rom. *qual*; en són

exclosos deliberadament prov. *quinh* i formes paraleles en provençal i en les altres llengües romàniques; cat. *qual* és omès ací, però hi és feta menció després en estudiar *quin*). L'autor analitza minuciosament i agudament les dues valors d'aquests adjectius, la valor qualificativa i la valor determinativa (també anomenada d'identitat o selectiva).

El capítol II és constituït per un repàs de les conseqüències que la dualitat de valors dels interrogatius determina en les llengües romàniques (francès, italià, castellà, portuguès, romanès, provençal i reto-romànic). El català hi és omès. Ens permetem de citar ací algunes de les formes catalanes de l'interrogatiu paraleles a les d'altres llengües romàniques citades pel Sr. Maler: *què* (no pot ésser usat com a adjectiu, a diferència de l'italià i del castellà); *com*, *quina mena de*, *quina forma de*, *quina espècie de*, *quina classe de*, *quin tipus de*, *quina manera de*, *quin gènere de*, etc.

El capítol III és dedicat a aclarir que la dualitat d'usos, qualificatiu i determinatiu, de *qualis* prové del llatí vulgar.

Al capítol IV l'autor analitza les causes que poden haver produït el desenrotllament de la valor determinativa d'aquest adjectiu.

El capítol V comprèn l'estudi de les novelles formes sinònimes de *qualis*: prov. *quinh*, *quenh*, *quin*, i altres formes emparentades; reto-rom. *chenün*, *tgeinin*; cat. *quin*, *quiny*, *queny*; it. *chente*, *quegno* i formes emparentades; fr. *queien*, *queinement*; arag. *quinto*, *quiento* (cal fer present, respecte a la forma *quino*, documentada per V. Ferraz y Castán, que la parla de l'Alta Ribagorça és sense cap dubte un dialecte del català i no de l'aragonès, encara que en la divisió administrativa actual aquesta comarca formi part de la província d'Osca; *quino* hauria d'haver estat estudiat, doncs, amb les altres formes catalanes i no pas ací); port. *quejendo*, *quejando*.

Després d'analitzar, al capítol VI, les temptatives fetes anteriorment per a explicar l'origen de *quinh* i formes similars, el Sr. Maler proposa, al capítol VII, l'etimologia QUID GENUS per a les formes amb *n* palatal (prov. *quinh*, *quenh*, etc.; cat. *quiny*, *queny*; it. *quigno*, *quegno*, etc.), i *QUID GENITUS — ja proposat anteriorment per a explicar les formes portugueses — per a totes les altres. Aquests ètims, si semblen versemblants per a les formes en *n* palatal i en *nt* o bé *nd*, no ho semblen pas per a les formes en *n*, car el grup romànic *-n't-* hauria d'haver deixat més rastre que no pas una simple nasal. Clouen el volum un resum, bibliografia i índexs.

Hem trobat a faltar, en l'enumeració de derivats de *qualis* i de *quid genus*, **quid genitus*, els indefinits del tipus fr. *quelque*, *quelconque*, etc.; it. *qualunque*, *qualsiasi*, *qualsivoglia*; cast. *cualquiera*; port. *qualquer*; cat. *qualque*, *qualsevol*, *qualsevulla*; etc. Ja les formes llatines *quisque*, *quispiam*, *quisquam*, etc., són formades sobre l'interrogatiu. Hom pot comparar també amb cat. ant. *quinsevulla*, *quin se volgués*, *quin que sia*.¹

La part de recerca, duta a terme sobre textos antics i moderns,² ha menat

1. Del primer en tenim pres l'exemple següent: «Car quins se vulla sien estats los tractes passats, però a la final catalans l'han deslliurat» (*Parlaments a les Corts Catalanes*, ed. RICARD ALBERT i JOAN GASSIOT, ENC, XIX-XX (Barcelona 1928), 65. Per a les altres formes vegeu el *Diccionari Aguiló* (Barcelona 1914-1934).

2. Han estat despullats, per exemple, al costat de *La Chanson de Sainte Foi d'Agen*, diverses obres de J. Anouilh; al costat del *Cantar de Mio Cid*, algunes obres de García Lorca i Benavente; junt amb la *Provenzalische Chrestomatie* d'Appel, la *Mirèio* de Mistral; Gil Vicente i Sà de Miranda; Jacopone da Todi i Pirandello; etc.

l'autor a resultats interessants, com el referent a l'arag. *quiento*. Pel que fa referència al català, però, l'autor ha tingut en compte poca bibliografia i més aviat endarrerida, però, en canvi, ha fet recerques de primera mà sobre alguns textos.

Les petites reserves apuntades³ no redueixen de cap manera l'interès i la importància d'aquest estudi, testimoni de la maduresa adquirida per la romànica escandinava en general i per l'escola formada a Estocolm al voltant del professor Gunnar Tilander en particular.

Jordi CARBONELL

DIEGO CATALÁN MENÉNDEZ PIDAL: *La escuela lingüística española y su concepción del lenguaje*. Madrid, Editorial Gredos, 1955. 170 pàgs. (BRH, II/22).

Durant els darrers anys han estat publicades algunes obres, escrites en castellà, que reflecteixen l'interès d'uns quants joves investigadors pels temes generals de la lingüística. Hom pot recordar, sobretot, els llibres d'Alarcos i de Llorente i el volum dedicat a Martinet, sota el títol *Estructuralismo e historia*, editat per la Universitat de La Laguna, a cura del Sr. Catalán.

L'autor del llibre que ens proposem de comentar ens diu que, a partir de les ensenyances de dos grans mestres de la filologia espanyola, R. Menéndez Pidal i A. Alonso, s'ha proposat d'exposar les orientacions fonamentals del que ell anomena «la escuela lingüística española». Afegeix que l'obra aspira també a ésser una «introducción a la Ciencia del Lenguaje, sobre la base del español». Creiem sincerament que tant el títol com el subtítol no són els més adequats al contingut del llibre. Respecte al primer, ens semblaria millor de parlar de l'escola de Menéndez Pidal, en un sentit una mica diferent. La denominació d'«escuela lingüística española» ens fa pensar en una orientació peculiar de la lingüística, amb un cos de doctrina més o menys independent. Malgrat l'extraordinària importància i la transcendència de l'obra de Menéndez Pidal i de l'aportació brillantíssima d'A. Alonso, no creiem que pugui parlar-se d'escola espanyola en el sentit indicat.

Tampoc no ens sembla encertat el subtítol, perquè una introducció a la ciència del llenguatge no pot prescindir de referir-se a les modernes tendències estructuralistes, de les quals, per altra banda, el Sr. Catalán és un excellent coneixedor. Ultra això, hom ha publicat treballs ben notables sobre el castellà d'acord amb algunes de les tendències alludides, alguns dels quals han estat escrits per filòlegs hispànics.

Llevat de les observacions que ens hem permès de fer, el llibre té un innegable interès, no solament perquè hi són exposats pensaments dels dos grans mestres esmentats sobre problemes lingüístics, sinó també perquè és escrit amb remarcable ordre i claredat i, encara més, perquè l'autor ens hi explica sovint la seva posició, ben fonamentada, sobre els dits problemes.

En el primer capítol del llibre — *La herencia lingüística: el sistema conven-*

Per al català només han estat tinguts en compte textos medievals (*Blanquerna*, *Muntaner*, etc.).

3. El fet que ens hàgim adonat de la duplicació de notes d'igual referència a les pàgines 9 i 44 no fa sinó testimoniar l'interès amb què hem llegit aquest treball.